

Aan: mw. mr. A.E.A.J. Hessing-Puts, De griffier van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid
Van: Prof.mr. M. Nelemans
Datum: 20 januari 2020
Email: cie.jv@tweedekamer.nl

Geachte mevrouw Hessing-Puts,

Dank voor uw uitnodiging voor deelname aan het rondetafelgesprek van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid dat 23 januari 2020 wordt georganiseerd. In verband met dit gesprek over misdaadgeld met als thema 'Capaciteit, expertise, samenwerking en informatie-uitwisseling', stuur ik u zoals door u verzocht een gespreksnotitie van maximaal 1 à 2 A4'tjes.

In uw uitnodiging heeft u de volgende hoofdvraag geformuleerd: "*Waarom lukt het al jaren niet werkelijk door te breken in de financiële opsporing, zowel qua bijdrage aan bewijsvoering (financieel rechercheren sec) als qua ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (afpakken)?*" Deze hoofdvraag is opgedeeld in een aantal deelvragen. Ik zal hieronder ingaan op deze deelvragen voor zover mijn kennis dat toelaat. Mijn antwoorden staan onder de deelvragen en zijn cursief gedrukt. Daarbij merk ik op dat ik, gegeven de beperkte lengte van de notitie, mijn antwoorden heb moeten beperken en soms informatie c.q. nuance heb weggelaten. Verder merk ik op dat ik betrokken ben geweest bij twee vertrouwelijke onderzoeken naar mogelijke verklaringen voor verschillen tussen het berekende wederrechtelijk verkregen voordeel, de vordering van het OM en de uiteindelijk door de rechter opgelegde ontnemingsmaatregel.

Deelvragen:

- Hoe beoordeelt u de resultaten in de afgelopen jaren van het afpakken van crimineel verdiend vermogen? Welke (positieve en/of negatieve) ontwikkelingen ziet u hierin?

De geformuleerde afpakdoelstellingen worden de afgelopen jaren behaald en er is een stijgende lijn te zien voor wat betreft ontnomen voordeel en beslagen. Er zijn evenwel indicaties dat het ontnomen voordeel slechts een fractie betreft van het vermogen dat jaarlijks met criminele activiteiten wordt verdiend. Volgens onderzoek van Prof. dr. B. Unger zou in Nederland per jaar EUR 13 miljard worden witgewassen. In dat licht bezien is het ontnomen voordeel van EUR 171 miljoen over 2018, waarvan EUR 100 miljoen afkomstig is van een transactie met een bank, een fractie. Daarbij merk ik op dat deze vergelijking slechts illustratief is en dat witgewassen bedragen niet gelijk kunnen worden gesteld aan wederrechtelijk verkregen voordeel.

- Hoe beoordeelt u de huidige stand van zaken in de financiële opsporing en ontneming/afpakken?

Afgemeten aan de jaarlijks behaalde afpakdoelstellingen, functioneert het systeem naar behoren. De vraag is evenwel of de afpakdoelstellingen bijstelling behoeven gegeven de huidige maatschappelijke aandacht voor ondermijnende criminaliteit en het toenemende besef dat crimineel vermogen ontwrichtend kan werken.

- Hoe beoordeelt u de huidige beschikbare capaciteit aan financieel rechercheurs en officieren van justitie in het licht van hun taak en het werk dat zij moeten verzetten?

Voor de huidige afpakdoelstellingen lijkt deze capaciteit afdoende. Indien de afpakdoelstellingen zouden worden verhoogd, lijkt het nodig om de beschikbare capaciteit te vergroten, afhankelijk van de doelstellingen.

- Beschikken de financieel rechercheurs en officieren van justitie over de benodigde kennis en expertise? Zo nee, welke kennis en expertise ontbreekt nog?

Hier heb ik geen onderzoek naar gedaan. Wel volgt uit de onderzoeken waarbij ik betrokken ben geweest dat in de keten van financieel rechercheren tot en met het opleggen van de maatregel niet altijd het maximale resultaat lijkt te worden behaald en dat

een lager bedrag wordt ontnomen dan mogelijk was geweest. Hiervoor is geen eenduidige oorzaak. Dit kan te maken hebben met een combinatie van de organisatie, capaciteit, samenwerking, communicatie, kennis en/of expertise.

- Hoe beoordeelt u de werkwijze van financieel rechercheurs en officieren van justitie?

Hier heb ik geen onderzoek naar gedaan. Wel volgt uit de onderzoeken waarbij ik betrokken ben geweest dat in de overdracht van de opsporingsautoriteit naar het OM door middel van de ontnemingsrapportage enige winst te behalen valt. Een heldere ontnemingsrapportage en goede communicatie tussen de opsporingsautoriteiten en het OM kunnen bijdragen aan een beter resultaat. Goede verslaglegging van de bevindingen is van belang omdat zaken soms jaren in behandeling zijn en bij personele wijzigingen de bevindingen adequaat moet kunnen worden doorgegeven.

- Worden zij op de juiste zaken gezet? Wat valt hierover op basis van onderzoek te zeggen?

Aangezien de afpakdoelstellingen worden behaald, lijkt dat het geval te zijn. Echter, de laatste jaren worden die mede behaald door enkele hoge transacties met vennootschappen. Dus de resultaten zijn daardoor enigszins gekleurd.

- In hoeverre worden financieel rechercheurs en officieren van justitie effectief en efficiënt ingezet? Wat valt hierover op basis van onderzoek te zeggen?

Daar heb ik geen kennis van.

- Hoe beoordeelt u de standaard aanpak bij strafbare feiten die gericht zijn op geld? Hoe beoordeelt u de niet-standaard (extra) aanpak bij grote zaken die om héél veel geld draaien?

Hierover heb ik geen standpunt omdat ik geen kennis heb van de wijze waarop dit intern is georganiseerd.

- Wat is er nodig om het afpakken van crimineel geld te verbeteren? In hoeverre spelen daarbij de volgende elementen een rol: capaciteit, expertise, werkwijze, samenwerking, oriëntatie van mensen en wettelijke beperkingen?

Indien financieel rechercheurs en ontneming meer prioriteit zouden krijgen, en de afpakdoelstellingen zouden worden verhoogd, dan is het aannemelijk dat er naar een aantal onderdelen binnen de ontnemingsketen zal moeten worden gekeken om de slagkracht te vergroten. Afhankelijk van de gewenste doelstellingen kunnen onder meer de volgende punten relevant zijn:

- o *Voldoende capaciteit, met name op het gebied van financieel rechercheurs;*
- o *Ontsluiten van extra relevante data voor financieel rechercheurs;*
- o *Goede samenwerking tussen de opsporingsautoriteiten en het OM, o.m. bij ontnemingsrapportages, communicatie en verslaglegging;*
- o *Gedegen samenwerking met de Belastingdienst bij het kiezen van de juiste strategie voor het afpakken van crimineel vermogen;*
- o *Expertise op het gebied van nieuwe technologieën om crimineel vermogen te verhullen (zoals bijvoorbeeld via crypto); en*
- o *Verdergaande internationale samenwerking om verhuld vermogen in het buitenland op te kunnen sporen en er beslag op te leggen.*

- Wat werkt belemmerend om deze verbeteringen te realiseren?

Hetgeen kan bijdragen is als er een gezamenlijke visie wordt ontwikkeld waarin financieel rechercheurs en ontneming een standaard en integraal onderdeel worden van criminaliteitsbestrijding. Het gunstige is dat afhankelijk van de uitvoering, een intensivering van financieel rechercheurs en ontneming zichzelf door de opbrengsten zou kunnen

terugverdienen. Verder zou het kunnen helpen als financieel rechereen en ontneming niet te geïsoleerd worden bekeken, maar ook in samenhang met de mogelijkheden die de Belastingdienst heeft. Dan ontstaat er mogelijk een meer overkoepelende visie op de bestrijding van crimineel vermogen.

Hoogachtend,

Prof.mr. M. Nelemans
Hoogleraar financieel strafrecht aan Tilburg University

*_*_*